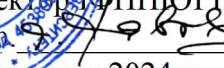

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО, КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІФННЮІ НУ «ОЮА»

проф. Роман САВЧУК

«2» вересня 2024 р.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ
БК 2**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти	бакалавр
галузь знань	08 Право
спеціальність	081 Право
освітня програма	Право

Розробник програми: асист. Гондурак В.Ф.

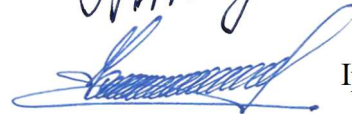
Затверджено на засіданні кафедри міжнародного, конституційного та адміністративного права (протокол № 1 від 27.08.2024 р.)

В.о. завідувача кафедри міжнародного, конституційного
та адміністративного права

Наталія ГАБЛЕЙ

Начальник навчального відділу

Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми

Роман САВЧУК

Науково-методична рада (протокол № 1 від 02.09 2024 р.)

Голова науково-методичної
ради

Олег БЕЗНОСЮК

Заступник директора

Олег БЕЗНОСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація

«Права людини в Україні» – це важлива навчальна дисципліна для вивчення студентами юридичних вузів. Проблема прав людини є глобальною, вирішення якої стоїть у центрі практичної діяльності всього міжнародного співтовариства й кожної демократичної держави. Людство, що пройшло крізь бійню двох світових воєн, безліч кривавих локальних конфліктів, пережило жорстокі диктатури, дійшло висновку, що не може бути миру і злагоди на Землі, не може бути організованого, цивілізованого життя без поваги до людини, її прав, свобод і потреб. У майбутньому для нашої держави, важливо усвідомити суть і зміст прав людини, їх моральну обумовленість та взаємозв'язок з етичними, політичними та культурними нормами суспільного життя. Слід звикнути відповідати за власну поведінку, на основі розумних і справедливих стандартів з повагою ставитися до прав й гідності інших людей, в тому числі однолітків, як в школі, так і поза нею.

Предметом навчальної дисципліни «Права людини в Україні» є правові аспекти сутності держави і права; їх значення для формування громадянського суспільства; сучасний інститут прав людини; міжнародна та українська нормативна база в галузі прав і свобод людини; основи публічного права, зокрема конституційне, кримінальне, адміністративне право; основи приватного права, зокрема цивільне, господарське, трудове право; принципи громадянського суспільства та сталий розвиток, як найперспективнішою ідеологією ХХІ століття.

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Права людини в Україні» є засвоєння студентами базових теоретичних знань про одну з найважливіших цінностей цивілізації – права людини та формування високої культури правового мислення, здатності об'єктивно сприймати правові явища та політичні процеси у контексті сталого розвитку, що відбуваються в нашому суспільстві і застосовувати отримані знання в повсякденному житті та практичній діяльності. Дисципліна покликана ознайомити студентів із сучасним інститутом прав людини, міжнародною та українською нормативною базою в цій галузі, принципами громадянського суспільства та сталим розвитком, як найперспективнішою ідеологією ХХІ століття.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Права людини в Україні» є: засвоєння студентами загальних правових положень: сутності та співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки» у контексті правового статусу людини та громадянина; обмеження прав і свобод людини, різниця між правомірним та неправомірним обмеженням; інституції, функції та інструменти громадянського суспільства; основних положень публічного та приватного права; парадигма сталого розвитку, його базові концепції та цілі; роль інституту прав людини в контексті досягнення цілей сталого розвитку.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальні положення про права людини в сучасній державі

Концепції походження прав людини: теологічні, природно-правові, позитивістські, марксистські, соціологічні та сучасні теорії походження і сутності прав людини.

Природа і цінність прав людини. Основні та похідні права людини. Нормативний зміст прав людини. Правоздатність і права людини. Права людини і інтереси. Права людини і відшкодування збитків. Предмет та завдання теорії прав людини

Права людини і цивілізація (релігія). Характеристики цивілізацій. Розвиток прав людини в європейській цивілізації (у порівняльному контексті з іншими цивілізаціями).

Соціальні передумови перетворення прав людини у правову реальність. Суб'єкт прав людини. Невід'ємність прав людини. Культурна різноманітність і права людини. Звичайні категорії прав людини. Обмеження користування правами людини. Права людини у сучасному світі. Поняття та зміст прав і свобод людини й громадянина. Обов'язки людини та громадянина. Підстави розрізнення та співвідношення категорій: особа, індивід, істота, їх права та свободи у позитивному праві, їх зміст та особливості. Їх взаємозв'язок із категорією обов'язків. Покоління прав людини. Права першого покоління, їх особливості. Права другого покоління, їх особливості. Права третього покоління, їх особливості. Критерії класифікації прав і свобод людини: за ступенем визначеності можливої поведінки і характером державного забезпечення (права і свободи); залежно від сфери суспільних відносин (особисті (громадянські), політичні, соціальні, економічні, культурні); за критерієм належності до громадянства країни; залежно від механізму реалізації і характеру зобов'язань держави (негативні та позитивні); за можливістю легітимного обмеження права людини (абсолютні та відносні); за особливостями їх носіїв права людини (загальні та спеціальні).

Тема 2. Громадянські (особисті) права людини та їх нормативне регулювання.

Право на життя. Право на вільний розвиток особистості. Право на особисту свободу та недоторканність. Право на повагу людської гідності. Право на недоторканність житла. Право на таємницю листування, телефонних переговорів, телеграфної та іншої кореспонденції. Право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України. Право на захист від втручання в особисте та сімейне життя. Право на свободу думки, совісті та релігії. Право на свободу слова та переконань.

Тема 3. Соціальні та трудові права людини.

Право на працю. Право на житло. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Право на страйк. Право на соціальне забезпечення. Право на достатній життєвий рівень. Право на державну підтримку та захист сім'ї.

Тема 4. Політичні та економічні права людини.

Поняття об'єднань громадян та їх загальна характеристика. Політичні партії: поняття та види. Громадські організації. Право на громадянство. Поняття громадянства та підстави його набуття. Підстави припинення громадянства. Право на участь у державному управлінні суспільством. Поняття виборчого права. Принципи виборчого права. Види виборів в Україні та їх законодавче підґрунтя. Виборча система в Україні: поняття та види. Право на звернення до органів державної влади, підприємств, установ та організацій. Право на проведення мітингів, зборів, вуличних походів та демонстрацій. Право приватної власності. Право на користування об'єктами права державної та комунальної власності та власністю Українського народу. Право на підприємницьку діяльність.

Тема 4. Обмеження прав і свобод людини.

Межі прав людини за Конституцією України. Сутність та зміст обмежень прав і свобод особи. Обмеження прав і свобод як необхідний елемент правового регулювання. Підстави обмежень прав і свобод особи за нормами міжнародного права та за національним законодавством. Способи конституційного закріплення (формули) обмежень основних прав і свобод: а) спосіб «генеральної клаузули»; б) відсильний спосіб (спосіб конкретних застережень); в) комбінований спосіб, тобто поєднання "генеральної клаузули" і конкретних застережень.

Конституційні підстави обмежень прав і свобод в Україні. Універсальний принцип обмеження прав і свобод. Принцип неприпустимості свавільного обмеження прав і свобод. Система конституційно-правових обмежень основних прав і свобод. 1) обмеження загального характеру; 2) обмеження основних прав в умовах надзвичайного стану; 3) обмеження основних прав і свобод, обумовлені особливостями основного статусу окремих категорій громадян та їх відносин з державою.

Права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного та надзвичайного стану: особливості.

Тема 5. Національно-правовий механізм захист прав людини

Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини в Україні. Механізм охорони прав і свобод людини та громадянина в Україні. Механізм захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. Особливості здійснення механізму охорони і захисту прав та свобод людини й громадянина в Україні, перспективи його вдосконалення.

Тема 6. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини

Соціальні причини виникнення інституту міжнародного захисту прав людини після Другої світової війни. Положення Статуту ООН про права людини і їх правове значення. Становлення принципу поваги прав людини у сучасному

міжнародному публічному праві. Віденська декларація і Програма дій 1993 р. про подальший розвиток міжнародного захисту прав людини.

Функції і повноваження органів ООН у галузі прав людини: Генеральної Асамблеї, Економічної і Соціальної Ради, Ради Безпеки. Міжнародного Суду, Секретаріату. Допоміжні постійні органи ООН у галузі прав людини: Комісія по правах людини, її Підкомісія по попередженню дискримінації і захисту меншин. Комісія по положенню жінок. Тимчасові допоміжні органи ООН у галузі прав людини. Правова природа документів ООН з прав людини. Головні напрямки співробітництва держав у галузі прав людини у межах ООН.

Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародно-правових норм з прав людини. Міжнародна хартія прав людини (Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р.). Основні універсальні декларації і конвенції з прав людини. Регіональні декларації і конвенції з прав людини.

Декларації і Програма дій другої Всесвітньої конференції з прав людини 1993 р. у Відні про тенденції розвитку міжнародного захисту прав людини.

Тема 7. Права людини в умовах воєнного стану

Геноцид – тяжкий злочин проти людства. Конвенція про заборону злочину геноциду і покарання за нього 1948 р.

Міжнародна боротьба з расовою дискримінацією. Юридичне поняття расової дискримінації. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Міжнародна боротьба з ксенофобією, антисемітизмом.

Проект Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства. Визначення міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру. Міжнародно-правове значення проекту Кодексу.

Міжнародний кримінальний суд. Міжнародний трибунал по Югославії. Міжнародний трибунал по Руанді.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Загальна теорія права : підруч. М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв та ін. за заг. ред. М. І. Козюбри. К. : Ваіте, 2015. 392 с.
2. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 488с.
3. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан та ін.; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. Одеса : Юридична література, 2017. 256 с.
4. Петрецька Н.І. Права людини в національному та європейському контекстах. Підручник. Київ. 2018. 482 с.
5. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини: Навчальний посібник. К.: Право, 2018. 310 с.
6. Демократія, права людини та участь молоді. Громадянська освіта для молодіжних працівників: Посібник. Я. Боренько, А. Донець. К.: Міністерство молоді та спорту України, 2018. 120 с.
7. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини : навч.-метод. посібник за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.
8. Конституційне право України : підручник за заг. ред. Т.М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
9. Міхальов В.О. Права людини в Україні: навчально-методичний посібник. К.: «Гельветика». 2020. 122 с.
10. Права людини в міжнародному праві. Бакумов О.С.; Харків : ООО «ПланетаПринт», 2021. 404 с.
11. Служби захисту прав людини у сфері місцевого самоврядування. Монографія. Батанов О.В., Голяк Л.В. Київ. Видавництво «Гельветика», 2021. 340 с.
12. Права людини в умовах воєнного стану. Законодавство. Судова практика / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 316 с.

Нормативні акти:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 10.12.1948 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
3. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4.2. Допоміжна література:

1. Фігель Ю. О. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія «Юридична». 2015. Вип. 2. С. 222-230.
2. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. Вісник Національної академії наук України. 2016. № 1. С. 19-29.
3. Юров А. Вступ до концепції прав людини: Навчальний посібник. Центр Громадянських Свобод, 2017. 79 с.
4. Орлова О. О., Бургай К. Р. Практика європейського суду з прав людини в контексті європейського розвитку українського суспільства. Українське суспільство в контексті правових побудов: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 квіт. 2019 р.). Дніпро: Дніпропетровський держ. ун-т внутр справ, 2019. С. 34 -37.
5. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення. Case-Law of ECHR on Hr`S Protection of Vulnerable People and Groups: навч. посіб. О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова. Київ : МНТУ, 2019. 310 с.
6. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник. За ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
7. Обмеження прав людини в умовах дії особливих правових режимів: загальнотеоретичні аспекти та практика реалізації : монографія. А. М. Мерник. Харків : Право, 2024. 456 с.

4.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua>
2. Конституційний Суд України : офіційний веб-сайт України. URL:<http://www.ccu.gov.ua/>
3. Офіційне інтернет-представництво Президента України : веб-сайт Офіційного інтернет-представництва Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
4. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Інституту громадянського суспільства. URL: <http://www.csi.org.ua>.
6. Права людини в Україні : інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khp.org>
7. Професійна юридична система МЕГА-НАУ. URL: <http://zakon.nau.ua/>
8. Судова влада України : офіційний веб-портал. URL: <http://court.gov.ua/>
9. Українська Гельсінська спілка з прав людини : офіц. сайт. URL: <http://helsinki.org.ua>
10. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини : офіц. сайт. URL:<http://www.ombudsman.gov.ua>
11. Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL:<http://www.kmu.gov.ua/>

12. European Court of Human Rights Council of Europe [Європейський суд з прав людини : офіц. сайт]. URL: <http://www.echr.coe.int/echr>